

AZƏRBAYCAN CÜMHURİYYƏTİNİN GƏNCLƏR SİYASƏTİ

Hər bir cəmiyyətin siyasi, mədəni, iqtisadi tərəqqisi ən dinamik təbəqə olan gəncliyin siyasi fəallığından, onun sosial-psixoloji vəziyyətindən bilavasitə asılıdır. Gənclər bütün dövrlərdə tarixi proseslərin gedişinə güclü təsir göstərən mühüm sosial qüvvə olmuşlar.

Sovet dövründə rəsmi təbliğat Azərbaycanda müstəqil milli gənclər hərəkatının mövcud olmadığını, gənclərin siyasi fəaliyyətə qatılmasını yalnız bolşevik partiyasının adı ilə bağlayaraq, əslində, Azərbaycan gəncliyinin müstəqil fəaliyyətə qadir olmadığını sübut etməyə cəhd göstərirdi. Lakin "Dövlət gənclər siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 iyul 1999-cu il tarixli fərmanında da qeyd edildiyi kimi, Azərbaycan gənclərinin təşkilatlanaraq ümummill problemlərin həlli uğrunda mübarizəyə başlaması XIX əsrin sonlarına təsadüf edir. Bu dövrdə bütün dünyada gedən ictimai-siyasi proseslər Azərbaycanda da gənclər hərəkatının ümumi strategiyası və ideologiyasının formalaşmasına təkan verərək gəncliyin həyatında dərin iz buraxmışdır. Azərbaycanda yaranmış yeni tipli məktəb, demokratik mətbuat və dünyəvi teatr gənclərin milli-siyasi şüurunun inkişafında müstəsna rol oynamışdır (12). Hələ 1902-ci ildə "Müsəlman gənclər hərəkatı" ətrafında birləşən Azərbaycan gəncliyi sonralar Rusiya imperiyasının və Sovet İttifaqının tərkibində olmaqla mövcud geosiyasi məkanın tələbləri çərçivəsində fəaliyyət göstərərək böyük inkişaf yolu keçmişdir.

1917-ci ilin mart-iyun ayları ərzində, yəni Rusiyadakı fevral burjuva-demokratik inqilabından sonra Bakıda, Tiflisdə, İrəvanda, Naxçıvanda, Cənubi Qafqazın və Azərbaycanın digər bölgələrində azərbaycanlı gənclərin və tələbələrin müxtəlif təşkilatları və dərnəkləri yaradılmışdı. Həmin gənclər təşkilatları arasında 1917-ci ilin aprelində Bakıda yaradılmış "İttifaqi mütəlliman" (tələbələr ittifaqi) öz nüfuzuna, əhatə dairəsinə və mütəşəkkilliyinə görə xüsusilə fərqlənirdi. Müsəlman Milli Komitəsinin rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən bu təşkilatda Azərbaycan gənclərinin, tələbələrinin ən qabaqcıl nümayəndələri toplanmışdılar. 1917-ci il mayın 5-7-si "İttifaqi mütəlliman"ın təşkilatçılığı ilə Qafqaz müsəlman tələbələrinin I qurultayı oldu. Qurultayda Azərbaycan gənclərinin əsas vəzifələrini özündə ehtiva edən proqram qəbul edildi, təşkilatın rəhbər orqanları formalaşdırıldı (23, 1917-ci il, 7, 11, 24 may). 4 bölmədən ibarət bu proqramda maarif, cari siyasi vəziyyət, müsəlman tələbə qızları arasında iş, gənclərin vəziyyəti ilə bağlı vəzifələr öz əksini tapmışdı. İlk dəfə olaraq məhz bu qurultayda azərbaycanlı qızlar öz

problemləri haqqında danışmaq üçün ictimai tribuna əldə etdilər. Təşkilatın rəhbərliyinə Hüseyn Mamayev, Piri Əfəndizadə, Həmid Məhəmmədov və Əbdül Vahab Məhəmmədov seçilmişdilər (23, 1917, 24 iyul; 1, 1917, 17 iyun).

Azərbaycan gənclər hərəkatı tarixində ilk nömrəsi 1917-ci il mayın 6-da çıxmış "İttifaq-i-mütəllimin" qəzeti də mühüm hadisə oldu. Qəzetin baş redaktoru V.Mahmudzadə, müdiri isə Ə.Əbdülzadə idi. Qəzetin yazarları arasında gənclər hərəkatının görkəmli liderləri Əbdül Vahab Məhəmmədov (Yurdsevər), Mirzə Bala Məhəmmədov, Xəlil İbrahimov (İbrahim) və başqaları var idi. Sonralar, 1917-ci il oktyabrın 17-də nəşrə başlayan "Gənclər sədası" qəzeti "İttifaq-i-mütəllimin" qəzetinin gənclər arasında milli vətənpərvərlik ideyalarının yayılması istiqamətində məqsəd və məramlarını davam etdirən bir orqana çevrildi. Qəzetin əsas məqsədi gəncləri "türk və müsəlman ruhunda, türk xalqına və islama sədaqət ruhunda tərbiyə etmək"dən ibarət idi. Qəzetin fikrincə, "türk gəncliyi öz mədəni missiyasını yalnız öz xalqını hədsiz dərəcədə sevməklə, onun tarixini, ədəbiyyatını, mədəniyyətini öyrənməklə, elmə yiyələnməklə yerinə yetirə bilərdi" (22, 1917, 13 (26) oktyabr).

1917-ci il, 1918-ci ilin əvvəllərində azərbaycanlı gənclər mədəni-maarif sahəsində geniş təşkilatçılıq, təbliğatçılıq işi aparırdılar. Onlar müxtəlif bölgələrdə məktəblərin və kursların təşkilində, təhsilin milliləşdirilməsində, müxtəlif xeriyə tədbirlərinin keçirilməsində fəal iştirak edirdilər. Milli siyasi partiya və təşkilatların üzvlərinin, milli hərəkatın liderlərinin əksəriyyəti gənc nəsələ mənsub idilər ki, onlar az müddət keçdikdən sonra müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin yaradılması və inkişafı kimi şərəfli missiyanı öz üzərlərinə götürəcəkdilər.

Siyasi proseslərin sonrakı gedişi, azərbaycanlıların soyqırımı, bolşevik-daşnak Bakı Soveti, Sentrokaspi qaragüruhunun anti-azərbaycan fəaliyyəti bütün milli siyasi təşkilatlar kimi, gənclər təşkilatlarının fəaliyyətinə də mənfi təsir göstərdi. Görkəmli ictimai xadim və jurnalist M.B.Məhəmmədov mart qırğınları ərəfəsində "Açıq söz" qəzetinin 15 mart 1918-ci il tarixli nömrəsində "Azərbaycan çağırıyor" adlı məqaləsində gənclərə müraciət edərək yazırdı: Ey gənc türklər! Bu gün Kəbəyi-müqəddəsiniz olan vətəninizi azad ediniz. Vətən yolunda can verməyən, milli muxtariyyəti yolunda varından keçməyən bir millət yaşamaq istəməmək deməkdir (1, 1918, 15 mart). Bu qırğınlar ərəfəsində qəzet səhifələrində dəfələrlə "Birlik", "İttifaq", "Həmrəylik" çağırışları edilsə də, müdhiş

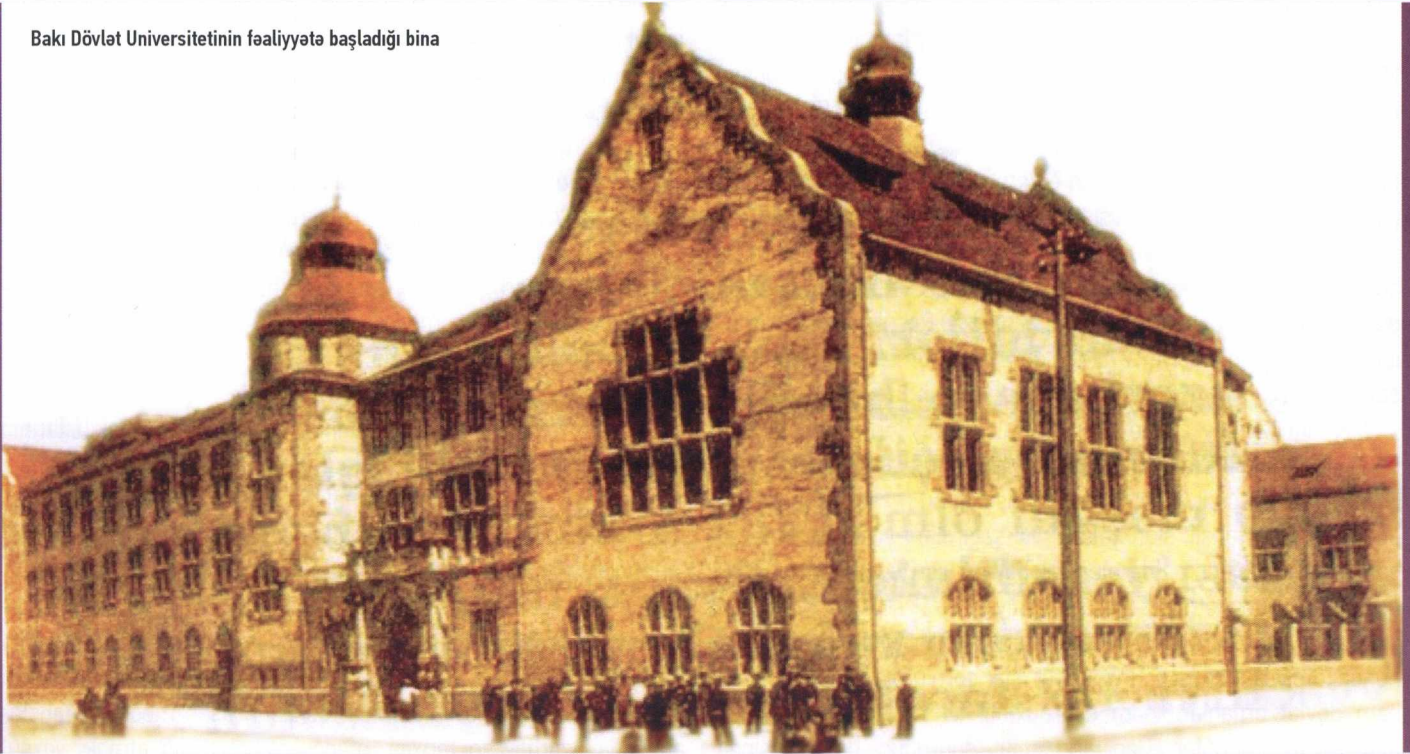
faciənin qarşısını almaqda, milləti səfərbər etməkdə onların heç bir faydası olmadı. Yalnız 1918-ci ilin payızında Azərbaycanın paytaxtı düşmənlərdən azad edildikdən sonra gənclər hərəkatında yeni dövr başladı. Müsəlman Tələbələri İttifaqı da öz fəaliyyətini yenidən bərpa etdi. Təşkilat Azərbaycan gənclərinin mənafeyini ifadə edən bir mərkəzə çevrildi.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin yaranması müxtəlif sosial təbəqələrin sosial-siyasi coşğunluğuna, ictimai fəallığının artmasına gətirib çıxardı. Azərbaycan gəncliyi respublikada formalaşmaqda olan azad fəaliyyət mühitindən, demokratik şəraitdən bəhrələnməklə milli dövlət quruculuğu prosesində, ictimai-mədəni həyatda daha yaxından iştirak etmək imkanı qazandı.

1919-cu il yanvarın əvvəllərində Qafqaz Müsəlman Tələbələrinin (İttifaqının) Mərkəzi Komitəsi bütün müsəlman tələbələrə müraciət edərək onları təşkilatlanmağa, mədəni-maarif sahəsində

Ancaq qurultay müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyətinin yaranmasından sonra keçirildiyindən rəsmi sənədlərə əsasən, birinci sayılır. Qurultayda Azərbaycanın bütün regionlarının nümayəndələri iştirak edirdilər. Qurultayın ən mühüm məqamlarından biri Azərbaycan gənclərinin onları narahat edən ən mühüm ictimai-siyasi problemlərə öz münasibətlərini bildirmələri oldu. Azərbaycan tələbə-gəncləri qonşu Qafqaz respublikalarında müsəlman türklərin vəziyyəti, xüsusən Ermənistanda onlara qarşı yeridilən ayrı-seçkilik siyasəti ilə bağlı məsələni müzakirə edərək Ermənistan hökumətinin Azərbaycan türklərinə qarşı soyqırımı siyasətinə və buna imkan yaradan Avropa dövlətlərinin ikiüzlü siyasətinə qarşı qəti etirazlarını bildirmiş, bütün dünya ictimaiyyətinə və mətbuat orqanlarına müraciətlə öz soydaşlarına qarşı yeridilən ədalətsizlik və vəhşiliklərə nifrətlərini bildirməyi tələb etmişdilər (18, 1919, 4, 8 iyul). Qurultayda Denikin təhlükəsinin Azərbaycanın müstəqilliyi üçün cid-

Bakı Dövlət Universitetinin fəaliyyətə başladığı bina

fəaliyyətlərini genişləndirməyə, dövlət quruculuğunda daha yaxından iştirak etməyə çağırırdı (18, 1919, 12 yanvar). Həmin dövrdən etibarən Qafqaz Müsəlman Tələbələri İttifaqı Azərbaycan Tələbələri İttifaqı adı altında fəaliyyət göstərməyə başladı. İttifaqın Mərkəzi Komitəsi tələbə və şagirdlərin problemlərinin həlli ilə bağlı Azərbaycan hökuməti ilə sıx əlaqə saxlayırdı.

1919-cu ilin iyununda keçirilmiş Azərbaycan tələbə gənclərinin I qurultayı gənclərin milli dövlət quruculuğunda iştirakının genişlənməsində, onların fəallığının artırılmasında mühüm rol oynadı. (1917-ci ilin mayında keçirilmiş Qafqaz Müsəlman mütəəllimlərinin qurultayı sayca birinci olduğundan bu qurultay, əslində, Azərbaycan tələbə gənclərinin II qurultayı hesab edilməlidir.

di faktor olduğu nəzərə alınaraq etiraz bəyanatı da qəbul edilmişdi. Antanta qoşunları komandanlığının Denikini himayə edən siyasətini qəzəblə qarşılayan Azərbaycan gəncləri Cümhuriyyət hökumətindən və parlamentindən "istiqlaliyyətimizin müdafiə və mühafizə yoluna bütün təşəbbüsləri icra etməyi" tələb etmiş və bildirmişlər ki, "bu yolda Qafqaziya türk və islam mütəəllimləri bütün gənc qüvvələrini hökuməti cümhuriyyətimizə təqdim edirlər" (2, 1919, 3 iyun).

1919-cu ilin fevralında Azərbaycan tələbələrinin MK-sı Antanta qoşunlarının Bakıdakı baş komandanı general Tomsona müraciət edərək azərbaycanlı tələbələrin xaricdə təhsillərini başa çatdırmaları üçün kömək göstərməsini xahiş etmiş, İngiltərədə oxumaq istəyən tələbələrin oraya göndərilməsi imkanları ilə maraqlanmışdı

(18, 1919, 4 fevral).

Azərbaycan hökumətinin qarşısında duran ən mühüm problemlərdən biri yüksək ixtisaslı milli AXCların hazırlanması idi. Bu məqsədlə qısa müddət ərzində ən zəruri addımlar atılmış, müxtəlif bölgələrdə pedaqoji kurslar təşkil edilmiş, Bakı Dövlət Universiteti fəaliyyətə başlamış, 100 nəfər azərbaycanlı tələbənin xarici ölkələrdə təhsil almaq üçün göndərilməsi barədə xüsusi qərar verilmişdi. Sonuncu məsələ hələ 1919-cu ilin yayında həm hökumət və parlament dairələrində, həm də geniş ictimaiyyət arasında müzakirə olunurdu. Bu məsələ həm də azərbaycanlı gəncləri çox düşündürürdü. 1919-cu il iyulun 4-də Azərbaycan Tələbələrinin Mərkəzi Komitəsi 102 nəfərin iştirakı ilə tələbələrin xaricə göndərilməsi ilə bağlı məsələni geniş müzakirə etdi. "Azərbaycanlı gənclərin yerli orta təhsil məktəblərində lazımi səviyyədə təhsil ala bilmədiklərini", "Azərbaycanda ziyalı qüvvələrin, xüsusən ali texniki təhsilli adamların az olduğunu, lakin böyük təbii sərvətləri olan ölkənin texniki təhsil almaq üçün göndərilməsini ən zəruri məsələlərdən biri hesab edən MK Azərbaycan hökumətinə müraciət edərək ondan bu məsələnin təcili həlli üçün zəruri addımlar atmağı xahiş edirdi (18, 1919, 6 iyul). 1919-cu il iyulun 5-də parlamentdə əmək nazirinin iştirakı ilə həm tələbələrin öz təhsillərini davam etdirmək, həm də onların xaricdə təhsil almaq məsələsi geniş müzakirə olundu. Ümumiyyətlə, bu sahədə Azərbaycan Tələbələrinin Mərkəzi Komitəsi ilə hökumət arasında sıx əməkdaşlıq yaranmışdı. Xaricdə təhsil almaq üçün göndəriləcək tələbələrin seçilməsi üçün M.Ə.Rəsulzadənin sədrliyi ilə yaradılmış komissiyaya tələbə gənclərin nümayəndəsi də daxil edilmişdi.

MK-nın Azərbaycan hökumətinə tələbələrin təhsil müddətində hərbi xidmətdən azad edilməsi ilə bağlı müraciəti də olmuşdu. Hökumət 1919-cu il 23 iyun tarixli iclasında bu məsələni müzakirə edərək bütün təhsil alan tələbə və şagirdlərin çağırışdan azad edilmələri, hərbi xidmətdə olan tələbələrin geri çağırılmaları haqqında qərar qəbul etmişdi (18, 1919, 6 iyul).

Azərbaycan Cümhuriyyətində gənclərin milli vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsi üçün mühüm işlər görülürdü. Bu istiqamətdə həm dövlət orqanları, həm də müxtəlif ictimai təşkilatlar birgə fəaliyyət göstərirdilər. Gənclərin milli şüurunun dirçəlməsində "Səda", "Nəşri-maarif", "Nicat", "Türk ocağı", "Ədəbi yurd", "Müsəlman ədibləri cəmiyyəti", "Yaşıl qələm" və s. cəmiyyət və dərnəklərin rolu böyük idi.

1918-1920-ci illərdə uşaq və gənclər üçün nəzərdə tutulan bir sıra nəşrlər, o cümlədən "Gənclər sədəsi", "Əfkari mütəəllim", "Mədəniyyət", "Övraqi-nəfisə", "Məktəb", "Gənclər yurdu" (Tiflis), "Cavanlar şurası" (İrəvan), "Gələcək", eləcə də rus dilində solyönümlü "Молодой рабочий", "Рабочая молодежь" "Юный социалист", "Молодой пролетариат" kimi qəzetlər işıq üzü görmüşdü. "Azərbaycan", "Azərbaycan", "İstiqlal", "Bəsirət", "Gənclər sədəsi", "Наш путь" qəzetlərində milli tərbiyə, hərbi vətənpərvərlik mövzusunda materiallar dərc edilirdi, gənclərin həyatı ilə bağlı xüsusi rubrikalar yaradılmışdı. Cümhuriyyətdə dövrü mətbuatın inkişafında da gənclərin xidmətləri böyük idi. Müxtəlif ideya istiqamətli qəzetlərdə

gənc jurnalist və ədiblər – Y.V.Çəmənəzaminli, S.Hüseyn, X.İbrahim, Ə.Buzovnalı, Ə.Cavad, Ə.Razi, M.B.Məhəmmədzadə, Ə.Həmid, R.Vəkilov və başqalarının publisist yazıları müntəzəm çap edilirdi. "Azərbaycan", "Azərbaycan", "İstiqlal" qəzetlərinin redaktorları Ü.Hacıbəyli, C.Hacıbəyli, Ş.B.Rüstəmbəyli, X.İbrahim də gənc nəslin nümayəndələri idilər.

Gənclər Cümhuriyyətin mədəni həyatında yaxından iştirak edirdilər. Azərbaycanın müxtəlif qəzalarında gənclərin iştirakı ilə maarif cəmiyyətləri yaradılmış, milli tarixin, ədəbiyyatın, mədəniyyətin təbliği məqsədilə müxtəlif gecələr, müsəmirələr təşkil edilmişdi. Azərbaycanda ədəbiyyatın, incəsənətin inkişafında gənc qüvvələrin əməyi böyük idi. Ə.Cavad, C.Cabbarlı, Əli Yusif Rain, Əmin Abid, M.B.Məhəmmədzadə, Əli Şövqi, X.İbrahim və başqaları milli dövlətçiliyin möhkəmlənməsində öz qələmlərinin gücündən məharətlə istifadə edirdilər.

Hacıbəyli qardaşlarının teatr truppası əsasən gənc aktyorlardan ibarət idi. Gəncədə, Naxçıvanda, Şuşada, Şamaxıda gənclərin iştirakı ilə həvəskar dram dərnəkləri təşkil edilmişdi. Teatrların repertuarında klassik əsərlərlə yanaşı, gənc C.Cabbarlının, M.B.Məhəmmədzadənin, X.İbrahimin əsərləri də xüsusi yer tuturdu.

Cümhuriyyət dövründə Bakıda Gənclər evi, Xalq Universiteti fəaliyyət göstərir, yoxsul tələbə və şagirdlərə kömək məqsədilə müxtəlif xeyriyyə tədbirləri təşkil edilirdi.

Gənclər hərəkatının inkişafında "Azərbaycan Tələbələri İttifaqı", "Şagird Tələbələri Şurası", "Qurtuluş" təşkilatlarının fəaliyyəti böyük idi. Onların iclasları müntəzəm olaraq keçirilir, fəaliyyəti barədə qəzetlərdə məlumatlar verilirdi.

Azərbaycanda hətta müstəqilliyimiz əleyhinə mübarizə aparan siyasi təşkilatların təsiri altında olan gənclər təşkilatlarının (Beynəlmiləlçi fəhlə gənclər ittifaqı, eser gənclər təşkilatı, erməni şagird klubu, erməni "Miatsum" tələbə ittifaqı və s.) fəaliyyəti üçün bütün demokratik şərait mövcud idi.

Gənclər hərəkatının mühüm əlamətlərindən biri tək-cə Bakıda deyil, Cümhuriyyətin digər bölgələrində də gənclər təşkilatlarının yaradılması idi. Bu baxımdan Gəncədə Mütəəllimlər İttifaqının, İrəvanda Cavanlar Şurasının, Lənkəran Mütəəllimlər Şurasının fəaliyyəti səciyyəvidir. Gəncədə yaradılmış təşkilatın əsas məqsədi gənclər arasında Azərbaycan tarixini, mədəniyyətini təbliğ etmək, yoxsul tələbələrə yardım göstərmək idi.

Bakı Dövlət Universitetinin tələbələri ölkənin mədəni və ictimai həyatında fəal iştirak edirdilər. Universitet tələbə və müəllimlərinin iştirakı ilə müxtəlif dərnəklər və cəmiyyətlər fəaliyyət göstərirdi. Tarix-filologiya fakültəsində İslam Şərqini, türk xalqlarının tarixini öyrənən cəmiyyət təşkil edilmişdi. 1919-cu ilin sonunda universitet tələbələrinin qarşılıqlı yardım cəmiyyəti yaradılmışdı. Tələbələr əhali arasında mədəni-kütləvi iş aparır, xeyriyyə gecələri təşkil edirdilər (18, 1919, 15 noyabr, 1920, 7 fevral, 1 mart, 22, 1920, 5 mart).

Universitetdə azərbaycanlı tələbələrin xüsusi təşkilatı da yaranmışdı. 1919-cu il dekabrın 5-də yaradılmış bu təşkilata Əli Rza Atayev, M.Haşimov, Z.Pepinov, Ə.Ağayev, Z.Hacıhəsənskaya və b. daxil idilər (18, 1919, 11 dekabr). Ermənilərin Dağlıq Qarabağa hücumu zamanı təbib tələbələrdən ibarət xüsusi qrup təşkil edilərək Qaraba-

ğa göndərilmiş və yaralı əsgərlərə tibbi yardım göstərməyə başlamışdı (18, 1919, 11 dekabr). Universitetdə siyasi partiyaların özəkləri də fəaliyyət göstərirdi. Müsavat Partiyasının özəyinə Əli Səbri Qasımov, Əli Rza Ağayev, Ə.V.Məmmədov, Sosial Demokrat Partiyası tələbə fraksiyasına Z.Repinov, M.Haşimov, Ə.Sultanov, Bolşeviklər partiyasının tələbə özəyinə Müzəffər Nağıyev rəhbərlik edirdilər (18, 1919, 11, 26, 31 dekabr; 21, s.56).

Ş.B.Rüstəmbəyovun, M.Vəkilovun, N.Nərimanbəyovun, Ə.A.Şeyxülislamovun, R.Vəkilovun, Ə.Pepinovun, Ə.Əminovun, F.Xoyskinin nazir və deputat kimi fəaliyyət göstərdikləri zaman heç 30

yaşları tamam olmamışdı. Cümhuriyyət liderləri M.Ə.Rəsulzadənin, M.Y.Cəfərovun, B.X.Cavanşirin yaşları 30-35 civarında idi.

Beləliklə, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə tələbə-gənclər hərəkatı özünün yeni yüksəliş dövrünə qədəm qoydu. Gənclər təşkilatlarının yaranması prosesi güclənmiş, fəaliyyət üçün demokratik şərait formalaşmışdı. Gənclər Cümhuriyyətin ictimai-siyasi, mədəni həyatında yaxından iştirak etməklə, milli dövlətçiliyin, maarif və mədəniyyətin inkişafına öz töhfələrin verdilər. Azərbaycan gəncliyinin milli vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsi istiqamətində mühüm addımlar atıldı. ❖

Kamran İsmayılov

AMEA Tarix İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru

Ədəbiyyat:

1. "Açıq söz" qəzeti, 1917-1918-ci illər.
2. "Azərbaycan" qəzeti, 1918-1920-ci illər.
3. Azərbaycan Cümhuriyyəti. 1918-1920. Bakı, Elm, 1998.
4. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası. 2 cildə. Bakı, Elm, 2004.
5. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (Ədəbiyyat, dil, mədəniyyət qurucu-luğu). Bakı, Elm, 1998.
6. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti. Parlament. 2 cildə. Bakı, Elm, 1998.
7. ARDA, f. 15.
8. ARDA, f.51.
9. ARDA, f.894.
10. ARDA, f.895.
11. Azərbaycan tarixi. 7 cildə. VII cild. Bakı, 2001.
12. Dövlət Gənclər Siyasəti haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidenti-nin 29 iyul 1999-cu il tarixli fərmanı. "Azərbaycan" qəzeti,

- 1999, 30 iyul.
13. "İttifaq-i-mütəəllimin" qəzeti, 1917.
14. "Gənclər sədəsi" qəzeti.
15. Məmmədzadə M.B. Milli Azərbaycan hərəkatı. Bakı, Elm, 1992.
16. Rəsulzadə M.Ə. Azərbaycan Cümhuriyyəti. Bakı, Elm, 1990.
17. Адрес календарь Азербайджанской Республики на 1920, Баку, 1919.
18. "Азербайджан" (газ.), 1918-1920.
19. Азербайджанская Демократическая Республика. Законодательные акты. Баку, 1998.
20. Азербайджанская Республика. 1918-1920. Документы и материалы. Баку, Элм, 1998.
21. Атакишиев А. История Азербайджанского Государственного Университета, Баку, 1989.
22. "Искра" (газ.), 1919-1920.
23. "Каспий" (газ.), 1917-1918.
24. "Наш путь" (газ.), 1919.

Резюме

В статье анализируется развитие молодежного движения в период первой Азербайджанской Республики, раскрываются формы участия молодежи в строительстве национальной государственности общественной, политической и культурной жизни республики, обобщаются опыт и политика правительства АР по работе с молодежью. С образованием Азербайджанской Республики молодежное движение Азербайджана вступило на новый этап своего развития. Возникло множество организаций и кружков молодежи, претендующих на роль выразителя ее интересов. В статье приводится множество фактов, подтверждающих многогранную деятельность азербайджанской молодежи в 1917-1920 гг., ее заслуги в укреплении государственной независимости, развитии культуры и просвещения.

Ключевые слова: Азербайджанская Демократическая Республика, молодежное движение, молодежная политика

Summary

In the article analyzed youth movement in the period of Azerbaijan Democratic Republic. Explored forms of the youth participation in the national state building, social, political and cultural life of the Republic; summarized the experience and the ADR government policy concerning the youth issues. With the establishment of Republic the Azerbaijani youth movement started its new stage of development. Many facts in the article confirm many-sided activities of the Azerbaijani youth in the period of 1917-1920, its contribution to strengthening of the state independence, development of culture and education.

Key words: Azerbaijan Democratic Republic, youth movement, youth policy.